

Morsingsk folketro

AF ANNA THORSEN OG BENT SØNDERGAARD

I

I én af de største gårde i Bjørndrup blev manden alvorligt syg. Og den gang betænkte man sig meget på at hente doktor. Så kom en nabomand derom og sagde: Nu rejser jeg over til den kloge kone på Himmerland, Maren Haaning. Og hun sagde:

Manden må have fået ét eller andet ind i sig af et ondsindet menneske, og det kan jeg ikke helbrede for, men når du kommer hjem, skal du skynde dig om i gården, og idet du går ind af det ene gårdled, kommer der en kone ind af det andet, og hende er det, som har forvoldt sygdommen, så hende må du forhindre i at komme ind til den syge.

Manden døde inden så længe.

II

Engang kom der en mand over til den kloge kone Maren Haaning og klagede over, at hans får var stjålet.

Maren Haaning kunne blandt andet vise igen. Hun hentede da en stor spand klart vand. I det skulle manden se dybt. Og der så han en mand komme trækkende med et får. Og manden kendte han.

III

Et sted gik der en tam og kælen hare og luskede omkring en gård. Det blev manden efterhånden træt af at se på. Så tog han sin bøsse og ramte den i benet.

Dagen efter gik nabokonen meget dårligt. Og så troede de, det var hende, som havde skabt sig om til en hare.

IV

En gårdmand havde forbudt en nabokone at lade hendes høns gå i hans kornmark. Det blev hun gal over.

En tid derefter kom hun ned i gården og var meget sledsk.

Hun havde et par småkager med, som de skulle have. Da de havde spist dem, fik de mistanke om, at der var noget mystisk ved de kager, da konen, som ejede hønsene, fik skyld for at kunne hekse.

Konen i gården tog sig det så nær, at hun i lang tid hverken kunne sove eller spise. Og det endte med, at hun hængte sig.

En tid derefter formanede faderen børnene, at de aldrig måtte tage mod kager af nogen.

Kommentar: Beretningerne er fortalt af Anna Thorsen efter mundtlig overlevering. Hændelserne er foregået omkring 1890.

I disse fire fortællinger møder vi nogle traditionelle folketroforestillinger.

For det første ser vi i beretning I og IV, at man tror på *hekse*, se Nils Lid, Folketro s. 125 ff., altså kvinder, som antages at være i besiddelse af overnaturlige destruktive kræfter, hvormed omgivelserne kan påvirkes. Over for disse er mennesket værgeløst. Den, som får heksens onde manna i sig, går til grunde i ganske bogstavelig forstand: Den syge Bjørndrup-gårdmand, der har fået dette "djævelskab" ind i kroppen, dør, og konen, i hvis hjem de "forheksede" kager er blevet spist, begår selvmord.

For det andet træffer vi i fortælling I og II forestillingen om *kloge koner*, det vil sige kvinder, der har en indsigt, der rækker ud over almindelige menneskers og ind i det overnaturliges verden. De er i ledtog med mystiske kræfter i tilværelsen, og med dem kan mennesket alliere sig i kampen mod det onde, thi de kan - blandt meget andet - helbrede mod sygdom, men ikke mod "hekseri", og vise igen, det vil sige ad magisk vej påvise tyve.

For det tredje møder vi i fortælling III den ældgamle tro på, at visse mennesker på overnaturlig vis kan *omskabe sig til dyr*. "Hekse" har netop en tilbøjelighed til at omskabe sig til *harer*, jvf. H. P. Hansen, Syner og varsler, s. 176.

Tilsammen er disse fire beretninger et vidnesbyrd om, at kristendommen - trods århundreders tilstedeværelse i dette land - ikke havde formået at gennemtrænge de dybeste vækstlag i menneskesindet. I sin tilværelseskamp søger mennesket ikke støtte i den officielle religion, men i *folketroen*, hvori mange generationers religiøse erfaringer er opsummeret. Den rækker bag om kristendommen tilbage til primitive religiøse grundforestillinger, som er fælles for en række vidt forskellige kulturer, hvoraf den nordiske blot er én.

(Kilde: Historisk Årbog for Thy, Mors og Vester Hanherred 1975, side 3-5).